

Frankfurt Notları (25): Tutumlu mu, Cimri mi? Alman Halkının Tasarruf Eğilimleri Üzerine Gözlemler

Sizlerin de dikkatini çekmiştir bazı zenginlerin tasarruf hassasiyetleri. Belki de bu hassasiyet çoğumuza cimrilik gibi gelmiştir, belki de pintilik... “Bende o kadar para olacak ki” diye başlayan cümleler kurmamıza da neden olmuştur gördüklerimiz.

Aynı düşünceleri Almanya’da da dillendirmeniz çok kolay. Bir süre Almanya’da yaşamaya devam ettiğinizde hayatın genelinde tasarruf olgusunu yoğun bir şekilde hissetmeye başlıyorsunuz. Üstelik Almanya’da “tasarruf”un sadece finansal bir davranış değil, aynı zamanda bir yaşam tarzı ve kimlik unsuru olduğuna da şahitlik ediyorsunuz. Almanca’da sıkça kullanılan “**Sparen ist eine Tugend**” (Tasarruf bir erdemdir) ifadesi, Alman toplumunda tasarrufun yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ahlaki bir değer olarak görüldüğünü açıkça ortaya koyuyor ama yine de Alman halkı cimri mi yoksa tasarruflu sorusunu da sıkça soruyorsunuz.

Tarihsel Perspektif: 1923 Enflasyonu ve ‘Sparbuch’ Geleneği

Alman halkının tasarrufa yönelik eğiliminin köklerini belki de 20. yüzyılın başlarına kadar uzanan bir tarihte aramak gerekir. 1923 yılında yaşanan hiperenflasyon, paranın değerini neredeyse sıfıra indirerek bir kuşağın ekonomik travmasını oluşturmuştur. 1 ekmek için bavulla ya da el arabaları ile para taşıma sahneleri, Alman kollektif hafızasında derin izler bırakmış ve finansal istikrarın ne denli önemli olduğunu acı tecrübelerle Alman halkına öğretmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan yıkım ve yeniden inşa süreci de bu tasarruf kültürünü pekiştirmiştir. Savaş sonrası “Wirtschaftswunder” (ekonomik mucize) döneminde Alman halkı, tasarruf ederek yeniden refah inşa edebileceğine dair bir inanç geliştirmiştir. Bu durum, bugünkü tasarruf eğilimlerinin yalnızca bireysel değil, kültürel bir refleks olarak içselleştirildiğini göstermektedir.

Bunun sonucu olarak, Almanya’da “Sparbuch” (tasarruf cüzdanı) çok eski yıllardan itibaren çocuklara daha ilkökul çağında hediye edilmeye başlanmış. Sparkasse’ler (yerel tasarruf bankaları) bu cüzdanlar üzerinden küçük birikimleri teşvik ederek tasarrufu bir çocukluk alışkanlığına dönüştürmüş. Almanya’da “Weltsparitag” (Dünya Tasarruf Günü) ise her yıl ekim ayının sonunda kutlanmakta, okul çağındaki çocuklara kumbara ve küçük hediyeler dağıtılarak tasarruf bilinci aşılanmaya çalışılmaktadır.

Güncel Verilerle Almanya’da Tasarruf: Rakamsal Gerçeklik

AB İstatistik Ofisi Eurostat verilerine göre gayrisafi (brüt) hanehalkı tasarruf oranı Yunanistan’da yüzde -4, Almanya’da ise yüzde 19,9. Avrupa Birliği ortalaması ise yüzde 12,7. Bu oranlar sadece istatistiksel bir durumu değil; kriz dönemlerine hazırlıklı olma, geleceği öngörme ve finansal bağımsızlığı koruma arzusu gibi kültürel faktörleri de yansıtmaktadır.

Kültürel Kodlar: Alman Tasarruf Bilinci

Alman halkı için tasarruf, bireysel sorumluluğun bir göstergesi olarak algılanıyor. Bu nedenle, borçla yaşam pek kabul gören bir pratik gibi gelmedi gözlemlerime göre. Almanya’da

“Schulden machen” (borçlanmak) tabiri genellikle olumsuz bir çağrışım yaratıyor. **Bunun bir yansıması kredi kartı sahipliği ve kullanımı oldukça düşük oranlara sahip.**

Alman kültüründe gösterişsiz yaşam tarzı da (“Understatement”) yaygın, gözlemlediğim kadarıyla. Zengin kişiler dahi gösterişten uzak bir hayatı tercih etmekte ve pahalı kıyafetlerden kaçınmaktadırlar. Bu davranış, yalnızca ekonomik değil, sosyal olarak da saygı uyandıran bir yaşam şekli olarak değerlendiriliyor. Hoş pekçok insan ve yazar Almanya’nın ve Alman halkının da eskisi gibi olduğunu düşünmüyor ama hala pekçok ülkeye göre iyi konumda oldukları aşikar.

Medyada Tasarruf Eğilimleri

Bu tasarruf eğiliminin medyada da sürekli gündemde tutulduğuna şahit oluyoruz. Örneğin Bild gazetesinde yayımlanan bir haber, “**Almanlar kahve içmemeyi öğrendi**” başlığıyla gündem olmuştu. Haberde, evde filtre kahve yapmanın dışarıda kahve içmeye göre 8 kata kadar daha ucuz olduğu vurgulanıyor ve “**küçük lükslerin feragat edilebilir olduğu**” fikri işleniyordu. Sadece bu gazetede değil pekçok Alman Gazetesinde bireysel tasarrufların nasıl artırılacağına dair düzenli haberlerle karşılaşılıyorsunuz. Bu tür haberler, tasarrufun toplumsal normlar düzeyinde nasıl teşvik edildiğini göstermesi açısından önemli. Türkiye’de de son yıllarda bir kahve içeceğine kahve hisse senedi al ya da dışarıda yemek yiyeceğine bir gıda hissesi al gibi örneklerle karşılaşsak da bu fikirlerin çok dikkate alınmadığını hatta dalga geçildiğini de gözlemliyoruz.

Gazeteye göre; ev yapımı her kapuçino için (mağazadan satın alınan versiyondan 2,85 avro daha ucuz), ayda tam 55 avro birikim sağlaya biliyorsunuz. Detaylar tabloda yer alıyor.

SPARDAUER (Tasarruf Süresi)	SELBST EINGEZAHLT (Kendi Yatırdığı Miktar)	RENDITE (Getiri)	DEPOT-VERMÖGEN (Portföy Varlığı)
5 Jahre (5 Yıl)	3300 Euro	659 Euro	3959 Euro
10 Jahre (10 Yıl)	6600 Euro	2964 Euro	9564 Euro
20 Jahre (20 Yıl)	13.200 Euro	15.534 Euro	28.734 Euro
30 Jahre (30 Yıl)	19.800 Euro	47.354 Euro	67.154 Euro
40 Jahre (40 Yıl)	26.400 Euro	117.756 Euro	144.156 Euro

Gazete benzeri bir hesaplamayı sigara alımı için de yapıyor; rakamlar daha yüksek çıkıyor tabii. Sigara ve kahve örnekleri biraz klişe gelebilir ancak aslında Alman halkının tasarruf eğilimleri tarihsel deneyimlerin, kültürel kodların ve bireysel güvende olma arzusunun birleşimiyle şekillenmiş görünüyor. Yine Almanya’da bir arkadaşım haftada bir gün döneri 1 Euro ucuza verdiklerini, bankada yüzbinlerce eurosu olan müşterisinin günü karıştırdığını ve o günkü alımı iptal ederek ertesi gün 1 euro ucuz olan döneri almaya geldiğinden bahsetmişti. Tebessüm etmişim doğrusu ama bu tarz davranışlar, Almanya’nın ekonomik istikrarında da önemli rol oynamış bence uzun yıllarca. Ancak eleştirel bir bakışla, **aşırı tasarrufun ekonomik büyümeyi sınırlayabileceği, tüketimi baskılayarak iç talebi zayıflatabileceği de göz önünde bulundurulmalı** düşüncesi de öne sürülmektedir ancak ben de “Almanlar ihracatta neden başarılı?” sorusunu soruyorum. Bu da ayrı bir **Frankfurt Notları** yazısının konusu olacak!

Almanya örneği, tasarrufun sadece bireysel değil, toplumsal ve yapısal bir refleks olduğunu göstermektedir. Belki de bu nedenle “cimri” eleştirilerine karşılık Almanlar, Goethe’nin şu

sözünü hatırlatmaktadır: **"Wer spart, hat in der Not."** (*Tasarruf eden, zor zamanlarda elindekini bulur.*)

Bir Kültürel Pratik Olarak Tasarruf

Sonuç olarak, Almanların tasarruf yapabilme kapasitesini sadece “mevcut zenginliğin” bir yansıması olarak görmek, bu zenginliğin nasıl üretildiğini, hangi tarihsel, kültürel ve ahlaki kodlarla inşa edildiğini gözden kaçırmak olur. Asıl soru şudur: **Tasarruf, zenginliğin bir sonucu mu, yoksa onun ön koşulu mudur?** Almanya örneği, ikinci şıkkın –tasarrufun zenginliğe giden yolda vazgeçilmez bir yapı taşı olduğunun bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. Tasarruf, bu ülkede sadece ekonomi politikasının değil, bir **kültür pratiğinin** yansıması gibi geliyor bana.

Zenginlik ve tasarruf ilişkisini tartışırken, **neden-sonuç** sırasını doğru kurmak gerekli galiba. Almanya’nın “zengin” bir ülke olmasının ardında, sadece endüstriyel üretim gücü değil, bu gücü besleyen **kurumsallaşmış ve içselleştirilmiş mali disiplinin yanı sıra toplumsal tasarruf bilinci** de yer almış gibi görünüyor. Federal bütçe politikalarının denkliği öncelemesi, eyalet düzeyinde borçlanma sınırlarının (Schuldenbremse) anayasal güvenceye alınması (son dönemde biraz esnetilmiş olsa bile) ve bireylerin günlük hayatlarında **"fazlayı harcamak yerine saklamaya"** yönelik tutumları, zenginliğin kaynağını oluşturan yapısal tercihler sanki. Tasarrufun yalnızca zenginlerin sahip olabileceği bir ayrıcalık olduğu yönündeki yaygın kanaat, ilk bakışta mantıklı gibi görünse de tarihsel ve yapısal bağlamda ele alındığında ciddi bir indirgemeye işaret eder. Bu anlayış, tasarrufu **bir sonuç** olarak görürken, onu mümkün kılan **süreçleri ve kültürel arka planı** göz ardı eder. Almanya örneği bu konuda çarpıcı bir vaka sunmaktadır.

Bu noktada mesele yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda **felsefi** bir zeminde şekillenir. Alman düşünce geleneğinde –örneğin Kantçı etik anlayışta– öz-disiplin, amaçlara uygun araçlar kullanmak ve **içsel sorumlulukla hareket etmek** temel erdemlerdir. Bu erdemler, sadece bireysel davranışları değil, bütünüyle ekonomik düzeni de belirlemiştir. Zenginlik burada amaç değil, **erdemli bir yaşam tarzının doğal sonucu** olarak okunur.

Geleceği Tehlikeye Atmak mı Teminat Altına Almak mı?

Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde ekonomik istikrarsızlık, bütçe açıkları ve dış borç sorunları çoğunlukla siyasi aktörlerin ve bürokratik mekanizmaların yetersizlikleriyle açıklanır. Oysa gelişmiş ülkelerin ekonomik performanslarını yalnızca teknik veya yönetsel yeterlilikle değil, aynı zamanda **kültürel davranış kalıplarıyla** da analiz etmek gereklidir. Almanya'nın uzun yıllar boyunca hem bütçe hem cari fazla vermesi, bu bağlamda dikkat çekici bir örnektir.

Almanya, Avrupa'nın ekonomik lokomotif olması ötesinde, **"tutumluluk kültürü"** ile şekillenmiş bir mali bilinç yapısına sahiptir. Max Weber'in "Protestan Ahlakı" bağlamında tartıştığı etik anlayıştan, Alman halkının tarihsel olarak geliştirdiği **tasarruf alışkanlıklarına** kadar uzanan bu davranış kalıbı, birey düzeyindeki ekonomik kararların makro düzeydeki yansımalarını açıkça ortaya koymaktadır. Bireylerin kredi kartına yönelmek yerine tasarruf hesabı açmayı tercih etmesi, tüketimi öteleyen alışkanlıkları ve borçlanmadan kaçınmaları, **ülkenin genel tasarruf oranını artırmakta ve kamusal mali dengeyi güçlendirmektedir.**

Bu bireysel tutumların kolektif bir kültürel refleks hâline gelmesi, (**Almanya'nın uzunca bir süre) bütçe fazlası ve cari fazla vermesinin zeminini oluşturmaktadır.** Öyle ki Almanya'da ekonomik politikalar sadece teknik rasyonaliteye değil, **toplumun genel eğilimlerine uyumlu mali disiplin** anlayışına da dayanmaktadır. Dolayısıyla burada yalnızca siyasetçinin değil, **vatandaşın da mali aktör olduğu**, bütçe dengesine katılan aktif bir unsur hâline geldiği görülür.

Almanya'nın dış ticaretteki rekabet gücü, yüksek teknoloji ürünleri ihracatı ve üretim disiplini gibi faktörler elbette önemlidir; ancak bu başarıların arka planında **"tasarrufu fazilet sayan" bir toplumsal yapı** bulunduğu göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda, **bireysel tasarruf bilinci ile makroekonomik fazla arasında örtük fakat güçlü bir ilişki** olduğu söylenebilir. Almanya'nın fazla veren ekonomi modeli, yalnızca iyi yönetimle değil, **toplumsal kültürün ekonomiyle kurduğu ahlaki ve pratik bağla** açıklanmalıdır.

Kültürel Ekonomi İhmal Edilmemelidir

Sonuç olarak, Almanya örneği, devletlerin ekonomik başarısının sadece üst düzey yöneticilerin kararlarına değil, aynı zamanda toplumun değer dünyasına, gündelik davranışlarına ve tasarrufa dair etik anlayışına da bağlı olduğunu açık biçimde göstermektedir. Bu durum, kalkınma iktisadında sıklıkla göz ardı edilen ama derin etkiler doğuran **kültürel ekonomi** yaklaşımının da önemini teyit etmektedir.

Almanya gerçekliği ekonomiyle kültürün kesişiminde aranmalıdır. Almanya'nın 20. yüzyıl boyunca geçirdiği yıkıcı savaşlar, hiperenflasyon dönemleri ve bölünmüşlük süreci, halkın ve devletin mali davranışlarını kalıcı şekilde şekillendirmiştir. Bu deneyimler, tüketimin sınırsız ve kontrolsüz bir özgürlük değil, **geleceği tehlikeye atan bir eğilim** olabileceği bilincini doğurmuştur. Dolayısıyla Almanya'da tasarruf yalnızca **artakalanın biriktirilmesi** değil;

geleceği teminat altına almanın etik bir biçimi, bireyin toplum içindeki sorumluluğunu yerine getirme aracı olarak görölmektedir.

#TasarrufKöltürü #AlmanEkonomisi #FinansalBilinç #TüketimToplumu